

לתורה את עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תסח

ערש"ק פרשת שופטים ה'תשע"ד

מדוע דברי נביאים חמורים מדברי תורה?

מי צריך להתעסק עם ה"נופלים"?

בגדר חיוב מינוי שוטרים

תפלתו של יעקב לייב השמש

אור
החסידות

פְּתַח הַדָּבָר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שופטים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תסח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החפידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה הרב החסיד

ר' מאיר

ובניו החשובים

ה"ה האחים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

יוצא לאור על-ידי:

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק,
הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש .....

"תמים תהי' עם ה'" ולא עם "הקוסמים"

מנין לנו שהשכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך" הוא "אז תהי' עמו ולחלקו"? / מדוע אי אפשר לומר ש"עם ה' אלוקיך" הוא השכר על "תמים תהי'"? / "תהי' . . לחלקו" – מה זה חלקו? / ביאור מחודש בדברי רש"י על הפסוק "תמים תהי'" שכוונתו לומר שבשכר "תמים תהי' עם ה'" יזכו לירושת הארץ

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד שיחה א' לפרשתנו)

ה. פנינים .....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה .....

מלך ונשיא – מוח ולב

תואר "מלך" ו"נשיא" בלשון תורה ובלשון חכמים / החילוק בין ה"מוח" וה"לב" / המלך תפקידו לשרת את העם וזולת זה אין לו שום ענין לעצמו / מעלת משה רבינו ומשיח צדקנו / "ראש הדור הוא ככל הדור"

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט שיחה א' לפרשתנו)

יד. פנינים .....

דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות .....

בגדר חיוב מינוי שוטרים

יביא השינוי שבש"ס בין ב' מימרות בענין כלי בית דין / יקדים להקשות בהא דמינוי שופטים ושוטרים לא נמנו לב' מצוות / יאריך לפלפל ע"פ פרש"י דב' מיני שוטרים איכא, ושניהם הם מחמת שגדר השוטרים הוא פרט בהשלמת תפקיד השופטים / עפ"י יתרון הא דלא נמנו לב' מצוות, ויבאר החילוק בין ב' המימרות בענין כלי ב"ד

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד שיחה א' לפרשתנו)

כד. תורת חיים .....

עבדו את ה' בשמחה

כז. דרכי החסידות .....

אמירת פליחות בכביות

מקרא אני הורש

"תמים תהי' עם ה'" ולא עם "הקוסמים"

מנין לנו שהשכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך" הוא "אז תהי' עמו ולחלקו"? / מדוע אי אפשר לומר ש"עם ה' אלוקיך" הוא השכר על "תמים תהי'"/ "תהי' . . לחלקו" - מה זה חלקו? / ביאור מחודש בדברי רש"י על הפסוק "תמים תהי'" שכוונתו לומר שבשכר "תמים תהי' עם ה'" יזכו לירושת הארץ

בפרשתנו: "כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם. לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף. וחובר חבר, ושואל אוב וידעוני, ודורש אל המתים. כי תועבת ה' כל עושה אלה, ובגלל התועבות האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך" (פרשתנו יח, ט-ב).

וממשיך - "תמים תהי' עם ה' אלקיך" (יח, יג).

ומפרש רש"י:

"תמים תהי' עם ה' אלקיך - התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהי' עמו ולחלקו".

והנה, כבר נתבאר במק"א כו"כ פרטים בדברי רש"י אלו (ראה במדור זה לש"פ שופטים תשס"ח. עיי"ש בארוכה, וראה גם לקמן מדור "עיונים וביאורים קצרים"); אולם עדיין לא נתבאר סיום דברי רש"י, שלאחר שמפרט אופן קיום הציווי ד"תמים תהי' גו'", מוסיף גם השכר

ע"ז – "ואז תהי' עמו וְהִלָּקוּ", דלכאורה:

מנין לנו ב"פשוטו של מקרא" שזהו השכר על "תמים תהי' עם ה' אלקיך"?

ב. והנה, במפרשי רש"י למדו שאליבא דרש"י מתחלק הפסוק לשנים: (א) "תמים תהי'" – הציווי להאדם שהוא "התהלך עמו בתמימות". קבל בתמימות" (ככל הפרטים שמפרט רש"י); (ב) "עם ה' אלקיך" – הוא השכר על קיום הציווי: על ידי שתקיים הציווי "תמים תהי'" תזכה להיות "עם ה' אלקיך", "תהי' עמו ולחלקו".

וביארו, שרש"י למד זאת מאריכות הלשון: אם כוונת הכתוב היא רק לצוות להאדם להיות בתמימות, הי' די לומר "תמים תהי'" – וכמו שמצינו באברהם שאמר לו הקב"ה (לך יז, א): "והי' תמים" – ותו לא;

ומזה מוכיח רש"י, שההוספה "עם ה' אלקיך" היא ענין בפני עצמו – שכר קיום המצוה (ראה מה שהאריכו ברא"ם; גור ארי'; באר מים חיים; שפתי חכמים. ועוד).

אמנם פירוש זה אינו מחזור בדרך הפשט, כי:

(א) רש"י מתחיל פירושו: "התהלך עמו בתמימות". ומזה מובן, שלדעתו התיבות "עם ה' אלקיך" הם המשך של הציווי "תמים תהי'", שהתמימות צריכה להיות "עם ה' אלקיך", וכפשטות פירוש הכתוב – ולא ענין בפני עצמו.

[ומה שכתב בגור ארי' שיש לפרש כאילו התיבות "תהי' עם ה' אלקיך" נכתבו פעמיים, והיינו שמתייחס גם לפניו וגם לאחריו – (א) הציווי: "תמים תהי' עם ה' אלקיך", (ב) השכר: "תהי' עם ה' אלקיך" – הוא חידוש גדול ב"פשוטו של מקרא", ואם זוהי כוונת רש"י בוודאי הי' לו לפרש ולא לסתום. ואכמ"ל.]

(ב) לכאורה, התיבות "עם ה' אלקיך" נצרכות הן לעצם הציווי: לפני"ז אומר הכתוב "לא ימצא בך . . . מעונן . . . ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", דורשי עתידות למיניהם; ועל זה ממשיך שאתה – "תמים תהי'", אבל לא עם דורשי העתידות הנ"ל אלא רק "עם ה' אלקיך"; ומעתה אין הכרח לחדש שמדובר כאן בענין נוסף של שכר.

(ג) לשיטת המפרשים הנ"ל, הי' לרש"י לחלק דבריו לשנים: ב'דיבור' אחד להעתיק התיבות "תמים תהי'" ולפרש "התהלך עמו . . . בתמימות", ואחר כך להעתיק ב'דיבור' שני את התיבות "עם ה' אלקיך" ולפרשן "ואז תהי' עמו ולחלקו".

ג. והנה, רש"י מסיים דבריו "ואז תהי' עמו וְהִלָּקוּ" – ובזה בוודאי קשה, שהרי (גם לפי שיטת המפרשים הנ"ל –) מהתיבות "עם ה' אלקיך" אפשר להוכיח רק ש"תהי' עמו", ומהו שרש"י מוסיף וְהִלָּקוּ?

[במשכיל לדוד כתב, שזה לומדים מתיבת "אלקיך": "הך דהכא מ'אלקיך' נפקא, כלומר

שאו יהי' שייך לומר אלקיך, שתהי' חלקך". אבל חידוש הוא ולא נרמז בלשון רש"י].
ולכאורה הי' אפשר לומר, שכוונת רש"י בזה היא בהמשך לדבריו לפני זה – "כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות":

הליכה בתמימות עם ה' כוללת גם לקבל כל מה שיבוא עליו מאת הקב"ה – בין לטוב ובין למוטב – במנוחה ובתמימות [ובלשון חז"ל (ברכות ט, ב): "לקבולינהו בשמחה". וראה גם פרש"י ואתחנן ו, ה], ובמילא אין מקום לדאגה מצד האדם, בידועו שהכל מאתו יתברך; וע"ז ממשיך רש"י ומסביר להתלמיד, שידיעה זו שוללת כל דאגה, ולכן יהי' בתמימות אמיתית – כי "תהי' עמו ולחלקך", טוב יהי' לו גם בגשמיות.
אבל אין לפרש כן ברש"י, כי אם זו כוונתו הי' לו לומר (לא "ואז תהי' עמו ולחלקך", אלא) "שהרי תהי' עמו ולחלקך".

ד. והנראה לבאר:

הנה פסוק זה ד"תמים תהי' עם ה' אלקיך" בא בהמשך למה שכתוב לפני"ז. הכתוב מזוהר ואומר שלא נשמע למעוננים וקוסמים וכו', ומסביר הטעם בדבר – "כי תועבת ה' כל עושה אלה". ומזה מובן, שאפילו אם אכן יאמרו דברי אמת, בכל זאת אוסר הכתוב לשמוע אליהם בגלל היותם "תועבת ה'".

ובהמשך לזה מסיים הכתוב: "תמים תהי' עם ה' אלקיך", שאף שלכאורה יכולים המעוננים והקוסמים להועיל לך, עם כל זה לא תלך בדרכיהם, אלא "תמים תהי' עם ה' אלקיך" – "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו", ולא תשאל אצל מעוננים וקוסמים.

ומעתה מובן, שכשם שאצל המעוננים והקוסמים כו' מסיים הכתוב "בגלל התועבות האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך", שאינם ראויים להיות בארץ ישראל בגלל "התועבות האלה" –

הרי במדה טובה על אחת כמה וכמה, שצריך להיות שכר על ההנהגה ד"תמים תהי' עם ה' אלקיך", והוא ירושת הארץ.

וזהו שממשיך רש"י – "אז תהי' עמו ויחלקך", "חלקך" של הקב"ה; וכיון ש"חלק הוי' עמו", לכן (כלשון הכתוב – האזינו לב, ט-יג) "ירכיבהו על במתי ארץ" – ארץ ישראל, ארצו של הקב"ה, וכמו שכתוב "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה" (עקב יא, יב). וע"ד מה שכתוב בפ' בשלח (טו, טז-יז ובפרש"י): "עם זו קנית (חבבת משאר אומות) תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", וכן תהי' לנו בב"א.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע חייב מיתה כשעבר "בדברי הרשות"?

וה' האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר
ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו
(יה, יט)

כתב הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ט ה"ב) "העובר על דבריו [של הנביא]" בין אם זה ב"דברי התורה" ובין אם זה במה ש"צונו בדברי הרשות" – "חייב מיתה בידי שמים". ונמצא שחמוריים דברי נביאים בפרט זה אפילו לגבי דברי תורה, שהרי העונש על דברי תורה תלוי בסוג העבירה, אם היא עבירה קלה או חמורה כו', משא"כ העובר על דברי הנביא, אין נפקא-מינה באיזה ענין עבר, ואפילו בדברי הרשות, חייב מיתה.

ולכאורה טעמא בעי, מדוע יהיו חמוריים דברי הנביא אפילו בדברי הרשות יותר מדברי תורה?
ויש לומר הביאור בזה:

אע"פ שהתוקף של דברי תורה גדול הרבה יותר מהתוקף שבדברי נבואה – מ"מ לגבי בני אדם, יש חומרא בדברי נבואה. כי הנבואה הוא מה ש"הא-ל מנבא את בני האדם" (ל' הרמב"ם שם רפ"ז), "מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם" (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח).

וכיון שזהו גילוי דבר ה' לבני אדם, לכן כששומע אדם ציווי מפי הנביא הרי זה כאילו שומע את הציווי מפי הקב"ה.

ומשום הכי, יש בדברי נביאים תוקף וחומרא לגבי דברי תורה, כי מכיון שהשומע מפי הנביא ה"ז כאילו שומע הציווי מפי הקב"ה, במילא לא משנה תוכן הציווי, ואם עובר עליו הרי הוא מורד במלך, שחייב מיתה (ללא נפק"מ באיזה ענין מרד).

(ע"פ לקוטי שיהות הל"ד עמ' 120 ואילך)

במקום עשר – תרי"ג?

תמים תהי' עם ה' אלקיך
התהלך עמו בתמימות ותצפה לו... כל מה שיבוא
עליך קבל בתמימות
(יה, יג. רש"י)

לכאורה תמוה, הרי תיבת "תמים" נאמרה בתורה כו"כ פעמים, ולדוגמא, גבי נח "תמים הי' בדורותיו" (ר"פ נח), גבי אברהם "התהלך לפני והי' תמים", ובדיני קרבנות נאמר פעמים רבות. וא"כ, מה קשה בפסוק "תמים תהי'" שהוצרך רש"י לפרשו?

ויש לבאר בפשטות:

פירוש הפשוט של תיבת "תמים" בכל מקום הוא "שלם", וגבי נח ואברהם פי' "תמים" הוא שהיו "שלמים" בקיום רצון השי"ת.

אך בנדון דידן קשה לפרש כן, שהרי "תמים תהי'" בא בהמשך למה שנאמר לפני זה שלא "לעשות כתועבות הגוים גו' מעביר בנו גו' קוסם קסמים גו' ודורש אל המתים", ובהמשך לזה נאמר שבמקום "לעשות כתועבות הגוים" צריכים ישראל להיות בבחינת "תמים תהי'".

וא"כ, קשה לומר שפירוש תמים כאן הוא "ש"ש", שהרי "שלם" פירושו שיש ליוזר בכל המצוות כולם, אך האיסורים שנאמרו כאן הם רק מתי מספר, וא"כ לא מתאים לומר: אל תעשה עשר עברות, כ"א תהי' "ש"ש" ותזהר מעשיית כל שפ"ה מצוות לא תעשה, ותקיים כל רמ"ח מצוות עשה!

ולכן נזקק רש"י לפרש תיבת "תמים" ולומר שאין פירוש תיבת "תמים" כאן מלשון "שלם" אלא פירושו "התהלך עמו בתמימות". וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ד עמ' 64 ואילך)

זינה של תורה

מלך ונשיא – מוח זלב

תואר "מלך" ו"נשיא" בלשון תורה ובלשון חכמים / החילוק בין ה"מוח" וה"לב" / המלך תפקידו לשרת את העם וזולת זה אין לו שום ענין לעצמו / מעלת משה רבינו ומשיח צדקנו / "ראש הדור הוא ככל הדור"

כתב הרמב"ם בנוגע למצוות התלויות במלך: "שִׁלְבוּ הוּא לֵב כֹּל קְהַל יִשְׂרָאֵל". ובאמת הדברים מבוארים בהרבה מקומות, וכמו בתנחומא²: "שִׁרְאֵשׁ הַדּוֹר הוּא כֹּל הַדּוֹר" (וברש"י עה"ת³ עפ"ז: "שִׁנְשִׂיא הַדּוֹר הוּא כֹּל הַדּוֹר, כִּי הַנְּשִׂיא הוּא הַכֹּל"). ובתשובות הרשב"א⁴: "הַמֶּלֶךְ כְּצַבּוֹר שֶׁהַצַּבּוֹר וְכֹל יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִין בּוֹ".

אמנם כד דייקת, יש להקשות בדברי הרמב"ם מדוע נקט את "לבו" דוקא⁵. דלכאורה שפיר

(1) הלי' מלכים פ"ג ה"ו.

(2) חוקת כג. במדב"ר פ"ט, ט, כח.

(3) שם.

(4) ח"א סי' קמח. וראה אגרת-הקודש (שבסוף ספר התניא) ריש סי' כט – מהאריז"ל ס' הגלגולים פ"ד. משנת-חסידים מס' חיוב הגשמות רפ"ב. ועוד: אשר עבור מצוות התלויות במלך, אין צריך לבוא בגלגול לקיימן, כי המלך מוציא את כולם, עיי"ש.

(5) בפשטות אין כוונת הרמב"ם לדמות את המלך ללב כל קהל ישראל, כי-אם "שלבו הוא לב כל קהל ישראל" – שלכן "על הסרת לבו (דמלך) הקפידה תורה" (רמב"ם שם).

אבל מזה ש"הקפידה תורה" בעיקר בנוגע ללבו של מלך (משום "שלבו הוא לב כל קהל ישראל"), מובן, שעיקר שייכות המלך לכל קהל ישראל הוא בענין הלב. וראה גם בחיי ריש פרשת בשלח. אברבנאל

הו"ל לתפוס "ראש" (ככתנחומא) או מוח – באשר דבר מלך שלטון, ו"כל ישראל תלויין בו" כמוח המנהיג את כל האיברים, ולא רק כלב, שאף שהוא איבר עיקרי, מ"מ אינו המנהיג העיקרי בגוף האדם כהמוח. דהלא זהו עיקר עניינו של מלך "אשר יוציאם ואשר יביאם" – הנהגת העם!

והנה בלשון תורה מצינו שם ותואר נוסף למלך, והוא כלשון הכתוב⁶ "אשר נשיא יחטא", ופירושו בספרא⁷ ובמשנה⁸ "איזהו נשיא – זה מלך . . שאין על גביו אלא ה' אלוקיו". וכמו"כ בנבואת יחזקאל⁹ אודות המלך המשיח נקרא הוא "נשיא". ואעפ"כ, לשון "מלך" גבוה יותר מלשון "נשיא" – ש"נשיא" יכול להתפרש גם כנשיא שבט וכיו"ב, ו"מלך" הוא "שאיין על גביו אלא ה'א".

ואמנם, אודות התואר "נשיא" מצינו ברש"י (הנ"ל) "שנשיא הדור הוא ככל הדור" שהוא נלקח מהתנחומא "שראש הדור הוא כל הדור". והיינו: שהתואר "נשיא" קשור עם עניין ה"ראש". ואודות ה"מלך" כתב הרמב"ם ש"הוא לב כל קהל ישראל". ולכאורה איפכא מסתברא: "נשיא" שהוא תואר נמוך יותר – מתאים עם ענין הלב, ואילו "מלך" שהוא תואר נעלה יותר, מתאים עם ענין הראש והמוח?

משמעות החילוק בין תואר "מלך" ותואר "נשיא" – בלשון חכמים:

"מלך" בלשון חכמים הכוונה כבלשון תורה. ואילו "נשיא" הוא בעיקר "נשיא הסנהדרין", ועכ"פ – נשיא בעניינים רוחניים. וכלשון המשנה בכ"מ¹⁰: "נשיא ואב ב"ד", ובגמרא¹¹ – "הלל שקורין אותך נשיא ישראל", "הלל ושמעון כו' נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה", אע"פ שבאותה שעה היו לישראל מלכים, ומהם מלכים כשרים, ודיני מלך עליהם¹².

ומכאן גם חילוק עיקרי בדין¹³: "נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול, מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול".

פרשתנו בפרשת המלך ד"ה ההקדמה האחת (בשם הפלסופים). – ובספר יצירה (פ"ו מ"ה): לב בנפש כמלך במלחמה. וראה ע"ד הקבלה – תורת לוי-יצחק עמ' רי.

(6) ויקרא ד, כב.

(7) על אתר.

(8) הוריות י, א. וראה שם יא, ריש ע"ב.

(9) לו, כה (כפשוטו הכתוב. אבל ראה סנהדרין צח, סע"ב וברש"י שם). מח, כא (ע"פ ב"ב קכב, א וברשב"ם שם (אבל ראה מהרש"א שם במהדו"ב). רדב"ז להל' מלכים פ"ד ה"ח).

(10) חגיגה פ"ב מ"ב. ועוד.

(11) שבת לא, א. שם טו, א.

(12) מתחיל מזרובבל, מלכי חשמונאי (ראה רמב"ן ויחי מט, י) ואגריפס (סוטה מא, א).

(13) קידושין לב, ב. רמב"ם הל' ת"ת פ"ו ה"ו. שם הל' מלכים פ"ב ה"ג.

לקראת שבת

יא

ומסתבר שע"ד החילוק בלשון חכמים בין "נשיא" ל"מלך" כ"ה גם בלשון תורה, אשר נשיא ומלך מורים על שני תפקידים ותכונות במלך. שענין ה"מלך" שבמלך קשור בעניין הנהגתו את העם בגשמיות, וה"נשיא" – ברוחניות.

להבין זאת נאריך מעט בחילוק בין ה"נשיא" וה"מלך" בלשון חכמים:

א. מלך עניינו "לעשות משפט ומלחמות"¹⁴, או בלשון הכתוב "אשר יוציאם ואשר יביאם", אבל לא הוראת תורה¹⁵. מלכי ישראל אינן דנים¹⁶, ואפילו מלכי בית דוד שדנים את העם – "אין מושיבין אותם בסנהדרין"¹⁷.

משא"כ נשיא "שקורין אותו החכמים", אדרבה: עיקר עניינו הוא מה שהוא ראש הסנהדרין. ובלשון הרמב"ם¹⁸ – "הגדול בחכמה שבכולן, מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום, והוא העומד תחת משה רבינו"; שהסנהדרין היא (כל' הרמב"ם¹⁹) "עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל".

ב. העם חייב לספק למלך את כל ענייניו ולמלא כל רצונותיו. וכאריכות הלשון ברמב"ם²⁰ "ולוקח מן העם הגיבורים כו' ועושה מן החיל למרכבתו כו' לרוץ לפניו כו' לוקח מן בעלי האומניות כו' ולוקח השדות כו' ויש לו מעשר מן הזרעים כו'";

משא"כ בנשיא, אע"פ שככל פרנס על הציבור – הוא מקבל משכורתו מן הציבור, אך ה"ז כפרנסה בלבד, ואין שום חיוב ושיעבוד אחר כלפיו.

ובאם נחקור בעומק הדברים, נראה בגדר המלך דבר והיפוכו:

מצד אחד תוקפו וכוחו רב ביותר – עד אשר יכול לקחת כל אשר לבו חפץ מישראל, והיחס בינו לכלל ישראל הוא ע"ד "מה שקנה עבד קנה רבו". ומהצד השני: כל קנין הנקנה לאדם מישראל ה"ז ע"י עשייתו ועבודתו ("וברכך ה"א בכל אשר תעשה"²¹),

---

14) רמב"ם הל' מלכים ספ"ד. ע"פ ש"א ח, כ. וראה שם, ה.

15) "לעשות משפט" אין הכוונה כ"כ בדרישה וחקור דין, אלא עשיית המשפט – היינו להביא לידי פועל את פס"ד התורה ע"פ הכרעת הבי"ד. או העונשים המסורים למלך "כפי מה שהשעה צריכה" (הל' מלכים ספ"ג).

16) סנהדרין רפ"ב. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ה. הל' מלכים פ"ג ה"ז.

17) סנהדרין יח, ב. רמב"ם שם ה"ד-ה.

18) הל' סנהדרין פ"א ה"ג.

19) ריש הל' ממרים.

20) הל' מלכים פ"ד – ראה שם באורך.

21) ל' הכתוב ראה טו, יח. וראה ספרי עה"פ.

ואפילו פרנס על הציבור מקבל שכר מן הציבור על עשייתו ועבודתו. משא"כ המלך – שהוא רק בבחינת "מקבל" מן העם, ולא שהוא "משפיע" להם את הפרנסה. והיא הנותנת: כיון שכל עניינו של המלך הוא "אשר יוציאם ואשר יביאם" – להיות "עבד לעם הזה", לכן את כל אשר לו הוא מקבל מן העם.

ובזאת יובן היטב הדמיון דמלך ל"לב":

מהחילוקים שבין המוח והלב:

א. עבודת הלב להחיות את הגוף ה"ה בתמידיות, ובתנועה רצופה של דפיקו דליבא ברצוא ושוב; משא"כ במוח שבו אין שום תנועה – מן המוח מגעת החיות לכל אברי הגוף, אבל הוא עצמו עומד במנוחה.

ב. הלב הוא האיבר הכי חלש באיברי האדם, וכמאמר הזה"ק²² "לבא איהו רכיך וחליש".

ושני תכונות אלו תלויות זב"ז: כל עניינו של הלב הוא אך לתת את חיות האיברים, ומלבד זאת אין בו שום דבר. ומשום כן: (א) ה"ה עסוק ועמל בתנועה רצופה להחיות; ו(ב) הוא האיבר הכי חלש בגוף – כי כל מציאותו היא לשרת לשאר האיברים.

משא"כ המוח הוא נבדל ומעולה מכל איברי הגוף, דאף שהוא המקור לחיות הגוף אך ה"ה בהבדלה ורוממות מהגוף. וה"ה מציאות חשובה כשלעצמו אף בלא זאת שהוא מחיה את הגוף.

ומשום כך: (א) אין בו תנועה של התעסקות בהחייאת הגוף; (ב) הוא אינו "רכיך וחליש" – אלא הוא איבר חשוב בפ"ע.

וזהו הדמיון בין "מלך" ל"לב": כל עניינו של המלך הוא אך ורק לשרת ולדאוג לעם, ולכן (א) זהו כל מגמתו, ובוה הוא עוסק כל הזמן ("אשר יוציאם ואשר יביאם"); ומהאי טעמא (ב) יש בו "חלישות" שאת כל עניינו ה"ה מקבל מהעם.

חילוק זה בין מוח ולב, יש דוגמתו בכוחות הנפש המלוכשים באיברים אלו – השכל במוח וכוחות הרגש (מידות) בלב:

ענין השכל – להבין ולהשכיל – יכול להיות באמיתו רק כאשר האדם המשכיל עומד בהבדלה מהמושכל. אם הוא מערב את עצמו בענין ה"ז כשוחד, ויגרום להטות את השכל שלא יוכל להשכיל כראוי.

משא"כ ענין המידות והרגש, הוא הרגש והקשר של האדם אל הדבר, וזה נעשה ע"י

(22) ח"ג רכא, ב. וראה עד"ז בכוזרי מאמר ב' אות לו ואילך.

שהאדם מתפעל ומתקרב אל הדבר, ורק זאת יוצר אצלו רגש של אהבה או להיפך. ומכאן חילוק עיקרי בין השכל והמידות בשתי התכונות הנזכרות: א) מדות עניינים בהתפעלות ותנועה, משא"כ שכל דורש התבוננות, התיישבות ומנוחה; ב) מדות אינם דבר תמידי ובר-קיימא, וה"ה עלולים להשתנות דהיום הוא מרגיש באופן א' ומחר באופן אחר. משא"כ שכל אמיתי אין בו שינוי, דכשכל מגיע לידי מסקנא אמיתית, ה"ז מפני שכן הוא האמת, ולא בגלל הקשר של האדם עם הדבר. ובמילא לא שייך בזה שינויים.

ובזאת יובן היטב החילוק בין תואר "מלך" לתואר "נשיא":

מלך שעניינו "אשר יוציאם ואשר יביאם" עוסק וטרוד בצרכי העם, ומקבל מן העם את כל הצטרכויותיו – וע"כ אין עניינו בשכל והוראת דעת, שקו"ט ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא;

דוקא הנשיא שעומד בהבדלה מן העם – עניינו העיקרי להיות "ראש" ומוח של הדור, ולהוציא את דין התורה (חכמתו ית') בנוגע לכל ענייני העם.

ולכן "הנשיא (גם בחי' נשיא שבמלך גופא) הוא הכל" – כיון שגם הלב הוא בבחי' "מקבל" מהמוח, כנ"ל. וכעניינו של המלך בפשטות: לבצע ולהביא לידי פועל את הוראות התורה שיצאו ע"י נשיא הסנהדרין (ו"מצוה על המלך לכבד לומדי התורה, וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמוד לפניהם כו"מ²³).

ומכ"כ זאת עולה הפלאתו ורוממותו של משה רבינו – שממנו למדים ש"הנשיא הוא הכל" – שבהם היו ב' אופני ההשפעה גם יחד, מוח ולב.

משה היה מלך²⁴ (כמש"נ²⁵ "ויהי בישראל מלך"), והתעסק בהשפעת כל הצרכים הגשמיים לבני"י – פ"ב של ישראל; ויחד עם זאת הוא היה נשיא וראש הסנהדרין, ויתירה מזו – על כל ענייני תורה (ולכל הדורות) נאמר "תורת משה עבדי"²⁶, קיבל תורה מסיני ולמד תורה עם כלל ישראל – מוח.

וכן יהיה אצל משיח צדקנו – "גואל ראשון הוא גואל אחרון"²⁷: מלך, ואדרבה – אצלו תהיה המלכות בשלימות; וביחד עם זה יהיה רב, שילמד תורה את כל העם כולו.

(23) ה' מלכים פ"ב ה"ה.

(24) רמב"ם ה' ביהב"ח פ"ו הי"א ועוד.

(25) ברכה לג, ה. וכפי' חז"ל (מדרש תהילים בתחילתו. שמו"ר פמ"ח, ד. ועוד) שהובא ברמב"ן עה"פ.

(26) מלאכי ג, כב.

(27) שמו"ר פ"ב, ו. זח"א רנ"ג, א.

פנינים

דרוש ואגדה

"בני הקטן" – שופט?

שופטים ושומרים תתן לך

[משל] למלך שהיו לו בנים הרבה וה' אוהב את הקטן יותר מכולן. אמר המלך נתן אני את הפרס הזה. לבני הקטן שאני אוהבו יותר מכל בני, כך אמר הקב"ה, מכל האומות שבראתי אני אוהב אלא לישראל, שנאמר כי נער ישראל ואוהבהו. נתן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב, היו שופטים ושומרים (ז, מזו, יח. דברים רבה פ"ה, ז)

מלשון המדרש משמע שנתנת ה"שופטים" לישראל היא מצד היותם "בני הקטן" ו"נער ישראל". ולכאורה תמוה, הרי ענין המשפט קשור עם גדלות בשכל וחכמה, וא"כ איך שייך לומר שמצד היותם "נער ישראל" ו"קטן" נתנה להם ענין ה"שופטים"?

יש לומר הביאור בזה ע"פ מה שמצינו שתפקיד ה"שופטים" אצל ישראל אינו רק לברר את ההלכה בפועל כדי שידעו ישראל את המעשה אשר יעשו, אלא השופטים והסנהדרין הם "עיקר תורה שבעל פה" (ל' הרמב"ם ריש הל' ממרים), ו"החכמים הם עצם התורה" (נתיבות עולם (למהר"ל) נתיב התורה פ"א). והיינו, שאינם רק מבררים את ההלכה כ"א יש בכחם גם אֲחֵדֶשׁ בתורה, והווי כמו שיש להם "בעלות" כביכול על התורה.

ועפ"ז יובן הא שהמשיל המדרש חביבותם של ישראל ל"בני הקטן", כי באם ענין השופטים ה' רק לברר את ההלכה, הרי לזה דרוש בעיקר גדלות בשכל וחכמה, משא"כ בנדרון דידן, הרי ענין ה"שופטים" הוא הרבה יותר מזה, דכ"ל, יש בכוחם לחדש בתורה, וכאילו שיש להם "בעלות" עלי, וענין זה לא ניתן לישראל מצד מעלתם בחכמה, כ"א מפני ש"ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד", שישראל הם חד ממש עם הקב"ה נתן התורה.

ולזה מתאים משל "בני הקטן", דכמו שאהבת האב לבנו הקטן אינו מצד מעלות הבן, שהרי קטן הוא ואין מעלותיו גלויות וניכרות, אלא החביבות היא מפני שהאב והבן הם דבר אחד, ולכן "אוהבהו", כן הוא אצל ישראל, שחביבותם אצל הקב"ה אינה רק מצד היותם "עם חכם ונבון"

אלא "ישראל וקוב"ה כולא חד", וקשורים הם בעצם, ומצד חביבות זו דווקא ניתן להם ענין ה"שופטים".

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ט עמ' 95 ואילך)

מי צריך להתעסק עם ה"נופלים"?

כי ימצא חלל בארמה גו' ויצאו זקניך ושופטיך

זקניך – מיוחדים שבזקניך אלו סנהדרי גדולה (כ"א, א-ב. רש"י)

יש לבאר ענין זה בעבודת האדם לקונו:

"כי ימצא גו' נופל בשדה" – כאשר מוצאים איש אשר ר"ל "נופל" במעמד ומצב ירוד בעבודת ה', והוא נמצא "בשדה" – מקום "עשו. . איש שדה", ולא בסביבה של תורה ומצוה, שהוא מקום "ישוב" – מקום בו יושב ושוכן "אדם העליון", ה' מקום לחשוב שאין זה תפקידנו להתעסק אתו, שהרי זהו אשמת ה"נופל", כי עליו ה' להימצא בסביבה של תורה ויראת שמים, ואזי לא ה' "נופל".

וע"ז באה ההוראה מעגלה ערופה, שההתסקות עם ה"נופל" אינו רק מתפקידי "תושבי העיר" אלא גם ל"זקני העיר", ועד ל"סנהדרי גדולה". דלמרות שה"נופל" לא נמצא בסמיכות לירושלים, אלא במקום רחוק בארץ ישראל, מ"מ הווי זה תפקידם של "סנהדרי גדולה" להתעסק בזה.

ועליהם מוטל החיוב והאחריות לוודאות ש"ידינו לא שפכו את הדם הזה", שפירושו "לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי" (פרשתנו כ"א, ד. רש"י). והיינו, שאחריות ה"זקנים" לתת לעם אשר בשדה "מזון", שהוא התורה – "ותורתך בתוך מעי" (תהלים מ, ט), שיגן עליהם וילוהו אותם ב"שדה עשו".

ונמצא, שעל כל אחד ואחד מישראל, ועד לזקני העדה, להתעסק עם אלו שנמצאים ב"שדה" במקום שאינו סביבה של תורה ומצוות, ולעזור להם, לעוררם ולקרבם.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ד עמ' 129 ואילך)

הידושי סוגיות

בגדר חיוב מינוי שוטרים

יביא השינוי שבש"ס בין ב' מימרות בענין כלי בית דין / יקדים להקשות בהא דמינוי שופטים ושוטרים לא נמנו לב' מצוות / יאריך לפלפל ע"פ פרש"י רב' מינוי שוטרים / איכא, ושניהם הם מחמת שגדר השוטרים הוא פרט בהשלמת תפקיד השופטים / עפ"ז יתרץ הא דלא נמנו לב' מצוות, ויבאר החילוק בין ב' המימרות בענין כלי ב"ד

כנגד מקל ורצועה תהא זריז (שיהו מטילין אימה על הציבור לשם שמים. רש"י). ע"כ.

וצריך ביאור – למה הזכיר ר' יוחנן רק "מקל ורצועה" והשמיט שאר כלי הדיינים שנוכרו לפנ"ז – "שופרא וסנדלא". ובשלימא בנוגע ל"סנדלא" שהוא לחיצה יש לתרץ, כי אינו שייך להטלת אימה על הציבור – אבל אינו מובן למה השמיט "שופרא". ועיי' מש"כ בעיון יעקב על עין יעקב (סנהדרין שם) לחלק בין שופר למקל ורצועה. ויעיי' עוד בב"ח לטור (חור"מ ס"א ד"ה בעלי מקל) בטעם מ"ש רב האי גאון (הובא בטור שם) ש"ב"ד צריך שיהא לו

יביא השינוי שבש"ס בין ב' מימרות בענין כלי בית דין

גרסינן בסנהדרין (ז, ב): (ואלה המשפטים) אשר תשים (ר"פ משפטים), אשר תלמדם מיבעי' לי' (אלא) . . אלו כלי הדיינין, רב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה ושופרא (לשמתא ונידוי. רש"י) וסנדלא (לחליצה. רש"י), ואצוה את שופטיכם בעת ההיא (דברים א, טז), אמר ר' יוחנן

בסופה)² דשופטים ושוטרים מעכבים זא"ז, ובוזה ביאר אמאי נמנו כמצוה אחת (כמ"ש הרמב"ם (בסהמ"צ בשרשים - שרש יא) דאם חלקי המצוה מעכבים זא"ז נמנין במצוה אחת). והביא ראי' לדבר ממה שאמר ר"א בספרי (ריש פרשתנו) "אם יש שוטרים יש שופטים אם אין שוטרים אין שופטים"³, ובתנחומא (פרשתנו ב (ובתנחומא באבער ג)) "אם אין שוטר אין שופט, כיצד, כיון שנתחייב אדם בב"ד לחבירו אם אין שוטר שיוציא ממנו כיון שפורש מן הדיין אין ספוק ביד הדיין לעשות לו כלום אא"כ מוסר ביד השוטר", ונמצא ש"על ידי אלו ואלו יחד המשפט נגמר" [נויעויי נמי באור החיים ריש פרשתנו שכתב "טעם השוטרים אמרו בפסיקתא (זוטרטא - לקח טוב), רבי אלעזר בן שמוע אומר אם יש שוטרים יש שופטים אם אין שוטרים אין שופטים. עד כאן. הדברים מוכיחים שאם אין שוטרים אין חיוב מצות שופטים, ומעתה כל שיודעים ישראל שהעם אינם נשמעים לשופטים, והשופטים אינם יכולים לכופם, אין חיוב במינוי השופטים, וכל שהעם נשמעים לדייניהם בלא שוטרים חייבים למנות שופטים וקוראים אנו בשופט זה שופט ושוטר". ועיין בזה נמי ברמב"ן יתרו (יח, כ)].

אלא דדוחק לתרץ כן, שהרי להלכה למעשה לא נזכר ברמב"ם ששופטים ושוטרים מעכבים זא"ז, ובפשטות גם אם

מזומן . . . מקל לרדות בו ורצועה להלקות בו ושופר לנדות בו" - ד"פשיטא דבכלל זה ("כנגד מקל ורצועה תהא זריז") גם השופר אע"ג דלא הזכירו דע"י הנדוי בשופר איכא הטלת אימה", היינו דלדעת הב"ח ר' יוחנן תנא ושייר, ואה"נ דאף לדעתו השופר הם בכלל הדברים ש"תהא זריז" בהם כי זקוקים להם להטיל אימה על הציבור לש"ש.

אבל להלן ית' בזה דב' מימרות הש"ס כאן מיירי בב' גדרים שונים של כלים, ור' יוחנן שהשמיט "שופר" בדוקא השמיטו, וכמשי"ת בארוכה.

ב

יקדים להקשות בהא דמינוי שופטים ושוטרים לא נמנו לב' מצוות

ויובן בהקדים מה שכבר הקשו בקשר למצות מינוי "שופטים ושוטרים". דהנה, כל מוני המצות מנו מינוי שופטים ושוטרים במצוה אחת (ראה רמב"ם ריש הל' סנהדרין, ובסהמ"צ מ"ע קעו), אף שלכאורה הם שני מעשים נפרדים, מינוי שופטים ומינוי שוטרים - ואמאי לא נמנו כשתי מצות. ויעויי' בסנה' (טז, ב) "מנין שמעמידין שופטים לישראל ת"ל כו' שוטרים כו' ת"ל כו' (ועד"ז הוא בספרי ריש פרשתנו¹ (בשינוי לשון)), ומשמע לכאורה דשני ציוויים בפ"ע הן.

והנה, יש שרצה לפרש (ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשיות פרשה א'

(2) וראה גם מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה תצא. - וראה גם לקו"ש ח"ב עמ' 380 הערה 3.

(3) כן הובא בשם הספרי בכ"מ, וצויין שנמצא בכת"י רומי. אבל בדפוסים שלנו ליתא.

(1) וראה תו"ת ריש פרשתנו.

התורה ויחזירו את הנוטים מדרך האמת אלי' על כרחם ויצוו לעשות טוב ויזהירו מהרע ויעמידו גדרים על העובר עד שלא יהיו מצות התורה ואזהרותיה צריכות לאמונת כל איש", היינו דתועלת השוטרים היא בזו ש"יכריחו לעשות מצות התורה".

ולכאורה י"ל ביישוב הקושיא שנמנו למצוה אחת אף שאין מעכבות זא"ז, ע"פ דברי הרמב"ם (בסהמ"צ בשרשים – שרש יא), לענין תכלת ולבן שנמנו כמצוה אחת, אף שאינן מעכבין זא"ז, "שאפילו החלקים שאינן מעכבין זא"ז פעמים יהיו מצוה אחת כשיהי' הענין אחד" – והרי גם בנדו"ד בלשון רי"פ פערלא (שם) "ודאי שופטים ושוטרים ענינם אחד הוא".⁵

אבל עדיין יש לדון בזה, כי הכלל הנ"ל שברמב"ם לא נאמר וקיים בכל מקום, וכמו שהאריכו הרמב"ן להקשות עליו (השגות לסהמ"צ שורש ט' בסופו) מהא דלאו בכל דוכתא מצינו לאומרו, וכגון הא דתפילין של יד ושל ראש נמנו בשתי מצות, ו"הרי התפילין יחשבו יותר ענין אחד (מתכלת ולבן)". וברמב"ן שם הציע לתרץ שבתפילין הם "שני מעשים", היינו שתי לבישות (אבל עיי"ש שדחה תירוץ זה), וכן העלה לתרץ בלב שמח (לשרש יא). ועוד מצינו לחלק מתפילין, כמ"ש בלב שמח (שם) ובקנאת סופרים (לשורש ט' שם) ד"סידורן ותמונתן אינן אחד אך יש בהן שינוי רב ועל הכל שינוי מקומם אלו בראש ואלו ביד". ושוב מעתה גם בנדו"ד אין הכלל הנ"ל דתכלת ולבן עולה יפה, דהא מינוי השופטים ומינוי השוטרים

אין יכולים (מאיזו סיבה שתהי') למנות שוטרים, חייבים במינוי שופטים. ומתקופת סוף זמן בית שני ושל אחרי', שלא היתה יד ישראל תקיפה (לכפות דיניהם ע"י שוטרים), ובכל זאת היו שופטים – משמע דלית הלכתא כר"א.

ונבפשוטו, גם כוונת הספרי (והתנחומא) אינה לדינא ש"אם אין שוטרים אין שופטים", היינו שאי"צ למנות שופטים, אלא כוונתו רק לתועלת הדבר, שבלי שוטרים יתכן שענין המשפט לא יבוא לידי פועל – אבל למעשה חייבים במינוי שופטים גם בלי שוטרים. ועדיין יתכן שענין המשפט יבוא לידי פועל גם בלי (איום ד) שוטרים [וראה אוה"ח שם "וכל שהעם נשמעים לדיניהם בלא שוטרים חייבין למנות השופטים" (אלא שהוא סיים "וקוראים אנו בשופט זה שופט ושוטר")]. ועוד ועיקר יש צורך והכרח ב"שופטים" להורות בכל עניני התורה, שרובם אינם קשורים עם עונש וכיו"ב (אבל להעיר שלכאורה לאידך גיסא – היינו תלותו של שוטר בשופט – אכן מינוי שוטר יהי' תלוי לדינא בשופט, דאם אין שופטים לפסוק את הדין, אין חיוב למנות שוטרים (וכמ"ש ברע"ב ריש פרשתנו). איברא די"ל שחייבים להעמיד שוטרים להכריח את העם לקיים מצות המפורשות בתורה (שאינן צריכים ע"ז פסק השופטים). ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע קעו בהגדרת חיוב מינוי שופטים ושוטרים "שצונו למנות שופטים ושוטרים" שיכריחו לעשות מצות

(4) כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל בתרגום קאפח "למנות דיינים".

(5) וראה בהנסמן בערה 2.

הרודין את העם אחר מצותן⁷ שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט". דהנה, כבר כתב ע"ז בגור ארי' על אתר, ד"מה שהוסיף [רש"י, ששופטים הם דיינים] הפוסקים את הדין אע"ג דיודע שכל דיין פוסק את הדין כדי לבאר לך למה הוצרך לומר עוד שוטרים ולפיכך פירש שזה הדיין אינו עושה רק פסק הדין ותו לא דאינו כופה אותו, ושוטר הוא שכופה ורודהו לקיים מצות השופט"⁸ [ועיין נמי בדב"ק טוב, ובהואיל משה (באר היטב) ועוד מפרשים כאן]. אבל צ"ב בדבריו [נוסף לזה שגוף תירוצו (בטעם שהוצרך רש"י לפרש "שופטים") אינו מובן, לכאורה, שהרי כיון שענין השופטים ידוע, הי' מספיק לכתוב רק הפירוש של "שוטרים" כדי להודיע מהי ההוספה ב"שוטרים" על "שופטים"; הנה מלבד זה צ"ע בדבריו], דהלא גם ענינו של "שוטר" – ואפילו בשייכות למשפט – כבר ידוע⁹ צ"ע בפי' דברים (א, טו) "ואקח את ראשי

הם "שני מעשים", וכן נמי בתוכנם "יש בהם שינוי רב" – והדרא קושיא לדוכתא, אמאי לא נמנו כשתי מצות.

ג

יאריך לפלפל ע"פ פרש"י רב' מיני שוטרים איכא, ושניהם הם מחמת שגדר השוטרים הוא פרט בהשלמת תפקיד השופטים

ולחכי נראה להקדים יסוד עיקרי, רב' סוגי שוטרים יש. כי מלבד שוטרים שהם המוציאים בפועל את הוראת הב"ד, שהשופטים פוסקים מהו העונש, והשוטרים הם המענישים בפועל, איכא נמי שוטרים שענינם לאיים על הנדון שיקבל עליו את דין השופט. היינו לא ביצוע הוראת הב"ד, אלא לכפות את הנדון שהוא יקבל על עצמו לקיים הוראת הב"ד (כגון מי שפסקו הב"ד שחייב לשלם ממון לחבירו ואינו רוצה לשלם, שהשוטרים כופים אותו לשלם הממון). ויעוי' ברש"י בסנהדרין (טז, ב ד"ה שוטרים) דפירש דשוטרים היינו "גוללירים חובטין במקלות על פי השופטים לכל מי שאינו שומע", והיינו לא שוטרים המבצעים פסק השופטים, אלא שוטרים המכים מי שאינו שומע עד שישמע.

ויובן יותר יסוד זה בהקדים ביאור דברי פרש"י ריש פרשתנו: "שופטים ושוטרים שופטים דיינים הפוסקים את הדין, ושוטרים"

6) בדפוס רש"י הנפוצים תיבת "שוטרים" היא באותיות גדולות – ד"ה חדש. אבל לכאורה הוא טה"ד, והד"ה שבפרש"י הוא "שופטים ושוטרים", ואח"כ מפרש החילוק ביניהם – "שופטים דיינים

כו' ושוטרים הרודין כו'.

7) בכמה כת"י רש"י שתח"י (וכן בדפוס שני) ליתא התיבות "את . . מצותן". וראה לקמן הערה 10, 12.

8) ועפ"ז נשלל לכאורה מ"ש במפרשים (דב"ק טוב. הואיל משה. שפ"ח. וראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל)) שכונת רש"י שלא תטעה ש"שוטר" כאן פירושו ככפ' בהעלותך (יא, טז) "זקני העם ושוטריה", או כהשוטרים הממונים על המלחמה (פרשתנו כ – ה. ח. ט) *, אלא מלשון רדי' (וראה גם רש"י שמות ה, ו. שם, יט) – שהרי לאחרי שכבר פי' רש"י בפ' דברים דשוטרים (גבי משפט) "אלו הכופתין כו'", שוב אין מקום לטעות כזו.

* ולהעיר מלשון "שוטר" שבפרש"י ח"ש (כג, י) "מנוהו שוטר עליהם". ואכ"מ.

דברים נקט רק "ברצועה", וכאן מוסיף "במקף וברצועה"¹⁴.

ולחכי נראה לומר, דלפרש"י ה"שוטרים" דהכא וה"שוטרים" דפ' דברים לאו היינו הך, אלא הם שני סוגי שוטרים. דבפ' דברים קאי ב"שוטרים" שהם המוציאים בפועל את הוראת הב"ד, שהשוטרים פוסקים מהו העונש, והשוטרים הם המענישים בפועל. ובפרשתנו קאי בשוטרים שענינם לאיים על הנדון שיקבל עליו את דין השופט. היינו לא ביצוע הוראת הב"ד, אלא לכפות את הנדון שהוא יקבל על עצמו לקיים הוראת הב"ד (כגון מי שפסקו הב"ד שחייב לשלם ממון לחבירו ואינו רוצה לשלם, שהשוטרים כופים אותו לשלם הממון). ובזה מבוארים שפיר חילוקי הלשונות בין שני פירושי רש"י הנ"ל. דבפ' דברים כותב שהשוטרים הם "הכופתין והמכין כו' על פי הדיינין", היינו, שהם מקיימים בפועל את הוראות פי הדיינין, ולכן כתב "אלו הכופתין והמכין ברצועה" – בהתאם לסדרו של עונש מלקות, שבתחילה כופתין את הנלקה [יעווי' רש"י במכות (כב, ב ד"ה על העמוד), ובאמת כן מובן כבר בפשטות, שקודם שמלקין את האדם צריכים לכופתו שלא יפול כו' כיון שהוא "מוטה" (כדברי הש"ס במכות שם. הובא גם ברש"י תצא כה, ב), ואח"כ מכים אותו ברצועה. משא"כ בפרשתנו כותב רש"י שהשוטרים הם "הרודין את

ובמקל". ואכ"מ.

14 והרי מכין (גם) ברצועה, כפרש"י דברים שם. ובספרי דברים שם "המכין ברצועה". וראה הנסמן להלן בפנים למשנה במכות ורש"י בסנהדרין.

שבטיכם אנשים חכמים גו' ושוטרים לשבטיכם", והיינו שנוסף על מינוי ה"שופטים" ("אנשים חכמים גו'"), נתמנו גם "שוטרים לשבטיכם", ובפרש"י שם "ושוטרים מנתי עליכם לשבטיכם, אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין" – ומה טעם הוזקק רש"י לפרשו כאן עוד פעם? וביותר תמוה – שדוקא כאן, בפעם השני, מאריך רש"י יותר מבפירושו בפ' דברים. דהתם כתב בקיצור "אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין", וכאן הוסיף שתיים: א) בתחילת הפירוש – "הרודין"¹⁰ את העם" (שבפשטות כוונתו לפרש שתיבת "שוטר" כאן היא מלשון רד"י¹¹). ב) ובסוף הפירוש – "עד שיקבל עליו את דין השופט". ובכלל, יל"ע בכמה שינויים בלשון רש"י: א) בפ' דברים כתב "ע"פ הדיינין", וכאן "אחר מצותן"¹². ב) בפ' דברים כתב "הכופתין והמכין", וכאן מהפך הסדר – "שמכין וכופתין"¹³. ג) בפ'

9 וראה רע"ב כאן ר"פ שופטים. וצ"ע.

10 בכמה כת"י רש"י (שתח"י) "אדם שמכה כו'". ואולי הוא ט"ס שנחלף להם מ"רודים" ל"אדם" (ע"ד הגירסא בדפוס שני "הרודים שמכים כו'").

11 ראה לעיל הערה 8.

12 בהנסמן בהערה 10, ליתא תיבות אלו.

13 בדפוס א' וב' וכל כת"י שתח"י, ליתא תיבות אלו [ורק בהנסמן בהערה 10 – "שמכה" (שמכים)]. וכן ליתא בל' רש"י שהועתק ב(סמ"ג עשין צו בתחלתו. אבל בדפוס רש"י הנפוצים הוא כבפנים. וגירסא זו כבר היתה לפני הבאר מים חיים ונחלת יעקב. וכן משמע בגו"א.

– באמ"ח שם מפרש, ש"במקל" מוסב אל ומכין, ו"ברצועה" מוסב אל וכופתין, ר"ל שקושרין אותם ברצועה. אבל אין זה מתוך הטעם לשינוי הסדר, כי אם לכתוב "וכופתין ומכין ברצועה

העם" שייראו מהשופט ויקבלו עליהם את דין השופט, צריכים (לפעמים) גם מקל. ואדרבה – רש"י מקדים "מקל" כי זהו סימן של "רדי"17.

אלא שע"פ כהנ"ל יש להבין בגופו של ענין: מהו ההכרח (בפשש"מ) דצ"ל שני סוגי שוטרים: (המסופר בפ' דברים) "אלו הכופתין כו' על פי הדיינין" ושוטרים (דפרשתנו) "הרודין את העם . . . עד שיקבל עליו את דין השופט"18.

ויש לומר הביאור בזה. דהנה, "שופט" בתורה (בדרך הפשט) אינו רק דיין הפוסק את הדין, אלא גם זה המבצע את הדין בפועל19, וכמפורש פ' בלק (כה, ה)20, שאמר משה "אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו". ומפורש ברש"י שם "הרגו איש אנשיו – כל אחד ואחד מדייני ישראל הי' הורג שנים כו'". וכן לקמן בעונש

העם . . . עד שיקבל עליו את דין השופט", שזהו האופן השני שבשוטרים – שכופים את בעל הדין ("רודין את העם"), "עד שיקבל עליו את דין השופט". ולכן לא כתב כאן "על פי הדיינין" אלא "אחר מצותן", היינו שאין ענינם (רק) לבצע הוראת הב"ד ("פי הדיינין") אלא לכפות את הנדון לקבל עליו ציווי15 (ומרות) השופטים (בכלל), ואם אינו רוצה לקבל עליו את ציווי השופט – הרי השוטרים "מכיין וכופתין כו' עד שיקבל עליו את דין השופט".

ובזה מובן גם הטעם לשאר השינויים בלשון רש"י: (א) בפרשתנו כתב "מכיין וכופתין" (ולא כבפ' דברים – "הכופתין והמכיין") – כי כאן הכוונה לכפיית הנדון לקבל עליו את הדין, ולכן מונה רש"י שני אופני הכפי' מן הקל אל הכבד "מכיין (ואם אין זה מועיל –) וכופתין" (היינו שאוסרים אותו כו'). (ב) בפ' דברים נקט רק "רצועה" ולא "מקל" – כי עונש מלקות הוא ברצועה (משנה מכות שם. וראה רש"י סנהדרין ז, ב ד"ה רצועה – הובא לקמן ס"ד בריש הדברים) ולא הכאה במקל16; משא"כ בפרשתנו שהכוונה לשוטרים "הרודין את

17 כלשון רש"י ויחי (מט, י) "רודין את העם בשבט". וברש"י וילך (לא, ז) "טול מקל כו'". וראה ע"ז מא, א.

18 במשכיל לדוד כאן ד"הוה מצי לפרש המכים למי שנתחייב מלקות או מכת מרדות ע"פ הדיינים אלא משום דהכא לפי הענין בדיני ממונות מיירי כדכתיב לא תכיר פנים ולא תקח שוחד וכו' מש"ה פי' שמכיין עד שיקבל כו'.

אבל לכאור' אינו תירוץ מספיק, שהרי אפשר לומר שהציווי למנות "שוטרים" הוא ענין בפ"י (אף שאינו שייך לדיני ממונות).

19 ראה רש"י ישעי' (לב, ז) "משפט משמש שלשה לשונות תחלת הטענות . . . וגמר הדין . . . ומשטר ששוטרין אותו ביטורין". וראה באר בשדה (על פרש"י) כאן.

20 וראה וירא יט, ט "וישפוט שפוט" (אבל ראה רש"י שם). שמות (ב, יד) "מי שמך גו' ושופט גו' ה'הרגני גו'".

15 ע"פ המבואר בפנים מתורץ בפשטות מדוע לא כ' רש"י "אחר הוראתן" (ראה השקו"ט ברא"ם כאן) – כי אין המדובר בקיום הוראת השופט, אלא האיום על הנידון שיקבל עליו ציווי השופט (ובפרט ע"פ המבואר לקמן בפנים, שגם עשיית המשפט (ולא רק ההוראה) שייכת להשופט).

16 ברש"י סנהדרין שם ד"ה מקל (הובא לקמן שם), דמכת מרדות היא במקל. ולהעיר מעונשי ב"ד כשהשעה צריכה לכך (רמב"ם הל' סנהדרין ספכ"ד) שאפשר בכמה אופנים. אבל מובן שרש"י נקט דוגמא מעונש מלקות שבקרא, שהיא ברצועה.

אלא שעדיין צריך ביאור – לאידך גיסא, דכיון שאפשר לפרש ש"שוטרים" הם "הרודין את העם" – מנ"ל לרש"י לפרש בפ' דברים ש"שוטרים" שם היינו "אלו הכופתין והמכין". על פי הדיינין? ובפרט שמצינו בכמה מקומות (כנ"ל) שהשופטים עצמם עושים את הדין בפועל, ומנ"ל לרש"י שהי' מינוי מיוחד על שוטרים כאלו? ויש לומר, שרש"י מרמז ההכרח לפירושו, ביתור לשונו שם "שוטרים" – מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין כו", דלכאורה, החידוש בפרש"י שם הוא²⁵ שהשוטרים הם מינוי בפ"ע (ולא שהדיינים שנתן "ראשים עליכם" הם הם השוטרים), והול"ל "שוטרים" – מניתי לשבטיכם, ומהי כוונתו בתיבת "עליכם" – והרי פשוט שהמינוי הוא על בני? אלא שבזה מרמז רש"י ההכרח להמשך פירושו "אלו הכופתין כו' על פי הדיינין". דאם ה"שוטרים" הם "הרודין את העם". עד שיקבל עליו את דין השופט", הרי אין תוכן מינוי זה – שררה על בני²⁶, כ"א סיוע להשופטים [דהיות שהמדובר בבעל דין שאינו מצייט אליו, זקוק הוא לשוטרים שיאיימו על הבעל דין שיקבל את דין השופט] – וא"כ הול"ל בפסוק "שוטרים ל(סייע) שופטיכם", ולמה

מלקות מפורש בקרא (תצא כה, ב) "והפילו השופט והכהו וגו"²¹. ומעתה מובן שא"א לפרש ש"שוטרים" כאן הם המבצעים את גזר הדין בפועל (ככפ' דברים) – שהרי זה נכלל בהציווי ד"שופטים". ותן לך". ואינו דומה ל"שוטרים לשבטיכם" דפ' דברים, שפרש"י שהי' מינוי בשם "שופטים" (כ"א כנאמר "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים גו"), ומובן דמש"נ אח"כ "שוטרים לשבטיכם" יכול להתפרש על אלה המוציאים בפועל את הוראות הדיינים²³ (ושניהם בשם "שופטים" יקראו – וכולם נכללו במש"נ בכתוב שלאח"ז (א, טז) "ואצוה את שופטיכם בעת ההיא גו' ושפטתם צדק גו"). משא"כ בפרשתנו שנאמר "שופטים ושוטרים תתן לך", הרי שה"שוטרים" אינם בכלל "שופטים" – ולכן פרש"י כאן²⁴ שהכוונה לאלו "הרודין את העם אחר מצותן (של השופטים)". עד שיקבל עליו את דין השופט" – שרודים אלה אינם שייכים לעצם המשפט (לא לההוראה וגם לא להוצאת המשפט בפועל), אלא לרדיית העם שיפחדו מהשופטים ויקבלו עליהם את דינם, כנ"ל בארוכה.

21) אלא שמוכן שהשופט יכול למנות שליח ע"ז (כמפורש ברש"י משפטים כא, יד "שליח ב"ד שהמית במלקות"). אבל זהו מענינם של ה"שופטים".

22) ולא שישפטו את העם – שזה נאמר רק לקמן בפסוק שלאח"ז "ושפטתם צדק".

23) וההכרח לפרש כן – ראה לקמן בפנים בחצא"ר.

24) ולהעיר שרש"י מביא גם "שופטים" (ומפרשו) – ראה הערה לעיל בחצא"ר – והרי תיבת "שופטים" היא היסוד לפירושו ב"שוטרים".

25) ראה מפרשי רש"י שם.

26) ולהעיר מהשקו"ט ברא"ם (וגו"א ועוד) כאן אם ביד השוטרים הכח והממשלה להכות ולרדות, או שהם הנערים העומדים לפני דיינים (ואין להם שום כח וממשלה אלא מצוואת השופטים). ע"ש, ובדינא דחיי (לבעל כנה"ג) על הסמ"ג ריש הל' סנהדרין (עש"צ). ולהעיר מאר שבע לסוטה מב, א ד"ה מה שוטר.

היינו רק אלה המורים ופוסקים את הדין – הרי נמצא שענין המשפט נחלק (בתורה) לשני חלקים שונים – הוראת ההלכה (ע"י השופטים), וביצוע הפסק (ע"י השוטרים); ואזי יש מקום למנות את מינוי השוטרים כמצוה בפ"ע²⁸, כי אע"פ שענינם אחד (משפט) הרי הם "שני מעשים", שני מינויים (כנ"ל ס"ג); אבל ע"פ הנ"ל שתפקידם של השופטים כולל (לא רק הוראה, אלא) גם ביצוע הדין, וכל ענין השוטרים אינו אלא סיוע להשופטים, דאם אין השופט יכול להוציא את משפטו לפועל, אזי צריך להשתמש ב"בעלי מקל וזרוע" שהם יכריחו את הבע"ד "שיקבל עליו את הדין" – פשוט מדוע לא נמנה מינוי השוטרים כמצוה בפ"ע, כי (א) זהו פרט בענין של הוצאת המשפט בפועל ע"י השופטים²⁹. (ב) ועיקר: אינו ענין הכרחי כלל לתוכן ענין המשפט, שהרי אפשר להוציא המשפט לאור (גם בפועל) בלי שוטרים.

ומעתה יש לומר גם בביאור סוגיית הש"ס הנ"ל בענין כלי הדין, דב' המימרות בגמ' איירי בשני ענינים שונים. דהנה לעיל נמצאו ב' מיני שוטרים (הנובע מחמת מה שגדר השוטרים הוא רק סניף במינוי שופטים, כי כל עניינם לסייע לשופטים, ולהכי יש שסיוע השוטרים הוא בעצם

נאמר בפסוק "שוטרים לשבטיכם" ולכן פרש"י שהכוונה ל"אלו הכופתין והמכין". על פי הדיינין – שעפ"ז מובן שזהו מינוי על בני – "על"כם", דזהו הפי' במש"נ בפסוק "שבטיכם", כי הם שני חלקים במינוי השופטים (על בני²⁷: א) אנשים חכמים גו' – שמורים לבני את הדין, (ב) השוטרים שמוציאים ועושים את הדין בפועל²⁶.

ד

עפ"ז יתרץ הא דלא נמנו לב' מצוות, ויבאר החילוק בין ב' המימרות בענין כלי בי"ד

ומעתה מתורץ בשיטות הא דלא נמנו ב' המינויים לב' מצוות. דאילו נקטינן דענינם של השוטרים הוא לקיים ולבצע את פסק השופטים בפועל, ו"שופטים"

(27) ויש לבאר הטעם שבימי משה רבינו לא מצינו שימנו "שוטרים" לרדות את העם שיקבלו עליהם את דין השופט – כי ע"ד הפשט בימי משה ממנה השופטים, לא הוצרכו לזה, לפי שבני"ה היו יראים מן השופטים ולא היו צריכים לשוטרים לאיים עליהם כו'; משא"כ בפרשתנו, שהוא ציווי לדורות, בכל מצב שיהי', לכן נצטוו למנות "שוטרים" – הרודין את העם. . עד שיקבל עליו את דין השופט" (שיהיו מוכנים אם המצב דורש הנהגה של כפי').

ויש להעיר מדברי הש"ס שהובאו בפנים בריש הדברים, ד"בעת ההיא" (דברים א, טו) היו צריכים "מקל ורצועה", וראה חדא"ג מהרש"א שם, שרק "באותו הדור הי' צריך לזירוז הזה על המקל ורצועה שהיו סרבנים ובעלי מריבות". אבל ע"ד פשט הכתובים (דרך פירוש רש"י על התורה), זה שהיו טרחנין ובעלי מריבות אינו טעם שלא יקבלו פסק השופטים. וכמובן מרש"י דברים (א, יב) "הי' . . רואה . . בעל דינו נוצח בדין אומר כו'" (ע"ש). ולהעיר מרש"י שם, יג שהשופטים היו "ראשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה".

(28) ובפרט להסברא שביד השוטרים הכח והממשלה כו' (והשופטים אין להם כח לעשות רק להורות) – ראה הנסמן בעה"ע²⁷.

(29) היינו ש"שופטים" הוא הכלל (שכולל כל עניני משפט עד לביצוע המשפט בפועל), וא"כ שוטרים הם רק פרט ב"שופטים" (וראה סהמ"צ שם שרש י"ב).

השערים כו' ולהכות (נ"א ולתקן) כל מעוות . . וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו לב"ד ודנין אותו כפי רשעו" – הרי שהשוטרים האלה אינם אלו המבצעים את פסק השופטים, אלא הם "בעלי מקל ורצועה"³². . המסבבין בשווקים וברחובות" לתקן הנהגת העם ולהביא "עוות דבר" לפני ב"ד (והב"ד "דנין אותו כפי רשעו")³³.

ועיי"ע לשונו בסהמ"צ (מ"ע קעו) "שצונו למנות שופטים ושוטרים"³⁴ שיכריחו לעשות מצות התורה ויחזירו את הנוטים מדרך האמת אלי' על כרחם כו' ויעמידו גדרים כו'". ע"ש. ובטור (ח"מ שם) "ושוטרים הן בעלי מקל ורצועה העומדין לפני הדיינין ארדות על פי הדיינין".

32 ועפ"ז, מ"ש הרמב"ם "מקל ורצועה" אינם מ"כלי הדיינין" שנמנו בגמ' (שהכוונה לכלי השופטים, כנ"ל בפנים) – וזהו דלא כפירוש הערוך השלחן (ח"מ שם אות יז) שכלי הדיינין "שייך להשוטרים" והרמב"ם "לא השמיטה וכתבה אצל השוטרים" [ובלאה"כ לא תירץ מה שהשמיט הרמב"ם שופר וסנדל. אבל ראה לקו"ש ח"ד עמ' 1096 הערה 26. ואכ"מ].

33 ברמב"ם הל' גניבה ספ"ח שהשוטר ענינו "להכותו כפי כחו ולקנסו כפי ראות ב"ד לחזק הדבר" – אבל י"ל, שג"ז בכלל ענין הרדי' שיקבצו עליהם את הדין, כי מדת הרדי' ע"י השוטרים צ"ל ע"פ הוראת הב"ד. וראה סוטה מב, א וברש"י שם. ואכ"מ.

34 כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל בתרגום קאפח "למנות דיינים".

ביצוע הדין, ויש שהשוטרים מאיימים איום בפ"ע על מנת שיקיימו דברי בי"ד). ומעתה הם הם ב' סוגי הכלים שנזכרו. דהפירוש ב"כ"ף הדיינין", היינו הכלים הנצרכים לפעולות ב"ד: סנדל לחליצה – בב"ד דוקא, (ובפרש"י בש"ס שם) "רצועה, למלקות. מקל, למכת מרדות כו"³⁰. שופר, לשמתא ונידוי"; משא"כ הא ד"כנגד מקל ורצועה תהא זריז", הכוונה להשוטרים³¹, שענינם להטיף אימה על הציבור (כל' רש"י פרשתנו – "הרודין את העם. . במקל וברצועה. . עד שיקבל עליו את דין השופט"), ולכן לא נקט כאן "שופר" לנידוי ושמתא, שאינם פעולות השוטרים, אלא הדיינים.

[ועד"ז היא גם דעת הרמב"ם, שענינם של ה"שוטרים" (דפרשתנו) הוא שהעם יקבלו עליהם את הדין, וז"ל (הל' סנהדרין פ"א ה"א): "שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינין המסבבים בשווקים וברחובות ועל החנויות לתקן

30 ודלא כפי' הר"ח (שהובא כפי' ר"י אלמדארי לסנה' שם. ובר"ח לפנינו ליתא) "המטה לאיים בו על המסרבין לקבל הדין".

ומה ברש"י מסיים שם "עד שיחזור בו" – כי מכת מרדות ענינה שהאדם יחזור בו" (ראה תוספתא מכות ספ"ג: מכת מרדות . . עד שיקבל עליו כו'). ואכ"מ.

31 אלא שצ"ע שזירו זה נלמד ממש"נ "ואצוה את שופטיכם", וע"פ הנ"ל בפנים אין "שוטרים" (דהסוג דפרשתנו) בכלל.

תורת היים

מכתבי קודש עם עצות והדרכות
בענייני עבודת השי"ת בחיי היום יום

עבדו את ה' בשמחה

חייו החיצוניים של הרמב"ם היו מלאים צרות והשקפתו על החיים היתה טובה ביותר

...הנה בכלל מנו רו"ל בין כל ה"בעל כרחך" גם את ה"בעל כרחך אתה חי", ז. א. אשר החיים אינם שורה של תענוגים ועכ"פ ענינים של מנוחה או עכ"פ יסורים קלים ביותר. אלא שמזמן לזמן הנה צריך לחזור לעצמו בחוזק ובהתמדה אשר בע"כ אתה חי וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד...

אבל רואים אנו במוחש, אשר במידה ידועה ורבה תלוי הרושם ממאורעות חיי האדם בהאדם עצמו באיזה חריפות הוא מקבלם ועונה (רעאגירט) עליהם.

ומי לנו גדול כרמב"ם אשר חייו החיצוניים היו מלאים צרות והרפתקאות יסורים ואסונות ר"ל יוצאים מן גדר הרגיל, ובכ"ז השקפתו על החיים, כפי שמבואר בספריו מו"נ, היתה טובה ביותר, אָפטימיסטיש בלע"ז. ולאידך גיסא ראינו כמה וכמה אנשים שבחיהם החיצוניים לכאורה מוצלחים הם, ובכ"ז רק לעתים רחוקות ביותר נראה בהם איזה שביעת רצון.

תורת החסידות עוזרת לעבוד את ה' בשמחה

כחילוק הזה נמצא בהמדות טבעיות שבבני אדם. עוזרת לכאו"א בזה תורת החסידות, אשר עוד מהבעש"ט הכריזו את הענין עבדו את ה' בשמחה, אשר אפילו בשעת התשובה, על עבירות שאין ספק שחטא ועבר עליהם, הנה בכל זה אין צריך להיות בזה סתירה לחדווא תקיעא בלבא מסיטרא דא, וכמבואר בארוכה בתניא.

לקראת שבת

כה

ובפרט בענינים שאינם תלויים בבחירתו, הרי בודאי נותנת תורת החסידות היכולת למצוא בהם, גם בשכל האנושי, איזה צד של שמחה ועל כל פנים של תיקון על ענינים שבעבר. ובמילא ה' זה צריך למעט במדה גדולה את ההתרגשות והמרירות ואצ"ל העצבות הבאים על ידי המאורעות. ועין תניא פכ"ו.

וכבר הובטחנו בספרי רז"ל ובאגה"ק סכ"ב, "ואז גם הוי' יתן הטוב ויאר פניו אליו בבחינת אהבה מגולה אשר היתה תחלה מלובשת ומסותרת בתוכחה מגולה ויתמתקו הגבורות בשרשן ויתבטלו הדינין נס"ו"...

מובן אשר כל האמור לעיל אינו ח"ו דרך אמירת מוסר, ועוד יותר קשה הוא הדבר לומר זאת לזולת, בידיעה מה עבר עליו, ולא באתי בזה אלא להורות לו באיזה מעניני תורתנו אשר יוכלו להקל עליו את עול המשא ולהרגיע את רוחו, עכ"פ במקצת, עד אשר יקויים בו הבטחה האמורה באגה"ק הנ"ל אשר ה' הטוב יתן הטוב ויאר פניו אליו בכל המצטרך לו.

בטח יודיעני כשיהיו אצלו איזה שינויים בכל ענינים הנ"ל, ובפרט כשיהי' לו בשורה טובה באחד או באחרים מהענינים הנ"ל.

(אנ"ק ח"ד אגרת התקפה)

שביעת רצון מהאופן שהשי"ת מנהיג את העולם

...ומ"ש אשר מעבודתו אין לו נחת וכו' ועבודה קשה היא וכו'.

הנה – היפך השכל – ישנם כמה אנשים שהונח אצלם שאין צריך להראות פנים שוחקות ושביעת רצון מהאופן שהשי"ת מנהיג את העולם בכלל ועניניהם בפרט, כיון שהרי אפשר שיתפרש הדבר שהם מסתפקים במה שיש להם, וככל שהוא טוב הרי אפשר שיהי' טוב עוד יותר, ולכן צריך לעמוד בטענות תמידיות מהקושי ובמרירות על כל צעד וענין.

והנה מובן שזהו היפך הוראת תורתנו הק' ומכש"כ וק"ו ממרז"ל על הפסוק כל הנשמה תהלל י"ה, שעל כל נשימה ונשימה צריך להלל, עאכו"כ כשבאה הצלחה בהעבודה של...

ונוסף על כל זה הרי פסקו בזהר הק' שכשמראים פנים עצובות מעוררים ח"ו עד"ז גם מלמעלה ובהשפעה שמלמעלה, משא"כ כשהאדם עומד בשמחה ובשביעת רצון איך שיהי' מצבו, הרי זה עצמו מטיב המצב ובא מטוב – לטוב יותר (יעוין בזח"ב קפ"ד ע"ב).

(אנ"ק ח"א אגרת גתשו)

ע"י העדר השמחה לא יעשה דבר ולא יתוקן דבר

...חוסר השלימות בהענין דשמחה וטוב לבב שצ"ל כל משך חיי האדם, וכמדובר זה כמה פעמים שהציווי בכל דרכיך דעהו הוא על כל כ"ד שעות היום ובמילא חלים על כל הכ"ד שעות היום דברי הרמב"ם סוף הל' לולב, שהענינים צריכים להעשות מתוך שמחה, וק"ל...

ואף שלפעמים מצדיקים עצמם על חסרון שלימות השמחה בכו"כ טעמים ומהם גם כאלו שיש להם אחיזה לא רק בשכל סתם אלא גם בשכל דקדושה, הנה סו"ס ע"י העדר השמחה לא יעשה דבר ולא יתוקן דבר, משא"כ בהנהגה ההפכית. וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר חיל היוצא למלחמה, תחלת יציאתו הוא בשיר (מארש) של נצחון, וזה עצמו מקרב הנצחון ומגדילו, והרי כל אחד מאתנו, לא בודד הוא (ניט עלענד) ועזרתו של הקב"ה אתו, והבא לטהר מסייעין אותו, לשון רבים הרבה מסייעים.

(אג"ק חייז אנרת ורלה)

הרבני החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מזהרי"צ מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בענייני עבודת השי"ת

לנגב את הבוץ

ר' יעקב ליב היה בוכה רבות באמירת סליחות. כששאלוהו, ר' יעקב ליב מדוע אתם בוכים? ענה: חלילה, אינני בוכה, אני מנגב את הבוץ המתאסף במשך כל השנה

"תפלה אחת שלו שווה יותר מכל ההשכלה שלך"

בליובאוויטש הי' יהודי בשם ר' יעקב ליב, יהודי פשוט אך ירא שמים גדול. עוד בהיותו ילד יתום שמע מר' אברהם המלמד שני מאמרים שנחרטו עמוק בלבו.

שני המאמרים הם: א) מאמר הגמרא: "המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו" ב) מאמר הגמרא "נשאת ונתת באמונה?". וכשאותו בחור יעקב-ליב נעשה לחתנו של אליהו הברדחן והתפרנס כחנווני - קיים את ה"נשאת ונתת באמונה".

בשנות ילדותי הי' כבר ר' יעקב ליב אדם ישיש. בגיל ששים מסר את חנותו לילדיו, לו ולאשתו היתה דירת-חורבה קטנה ליד "בנימיני'ס שטיבל" בו שימש כשמש בהתנדבות, והתפרנס מגנו ומעבודת אשתו במריטת עופות, העמדת ירקות שונים ועזרה בשמחות.

הסבא, הרבי מהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אמר לאחד מגדולי החסידים באותה תקופה, משכיל חסידי שהי' בקי בכל ספרי החסידות הנדפסים ודיבר חסידות בביאורים והסברים עמוקים: "עליך להסתכל על תפלתו של יעקב ליב השמש, תפלה אחת שלו שווה יותר מכל ההשכלה שלך".

מנגב את הבוץ המתאסף במשך כל השנה

ר' יעקב ליב הי' בוכה רבות באמירת סליחות. כששאלוהו, ר' יעקב ליב מדוע אתם בוכים? ענה: חלילה, אינני בוכה, אני מנגב את הבוץ המתאסף במשך כל השנה.

המלמד שלי החסיד ר' ניסן נ"ע סיפר על תשובתו זו של ר' יעקב ליב לאבי נ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע], ואמר אבי:

במאמרי הגמרא והמדרש המשבחים את היהודים הפשוטים, ישנן שתי התבטאויות. בגמרא כתוב: "אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרימון", במדרש כתוב: "הריקין שבכם רצוף תשובות כרימון". "מצוות" ו"תשובות" הן יראת שמים והשכלה, יהודי ירא שמים פשוט הוא גם בעל השכלה, אלא שזה מתבטא בצורה עצמית פשוטה.

תשובתו של ר' יעקב ליב שאין הוא בוכה, אלא הוא רק מנגב את הבוץ שהתאסף במשך כל השנה - הרי היא כל אריכות הענין שאב-הסבא, הרבי האמצעי מסביר בהסברות השכלה עמוקות בענין של "חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה", "היתה לי דמעת לי לחם יומם ולילה" "אם תכבסי בנתר וגו'".

יש בכי' ויש בכי', יש בכי' הבאה מהתרגשות גדולה ומכיוון המוח, ויש בכי' הבאה מתוך הלב. אכן גם בבכי' זו ישנה התרגשות, אך אין היא העיקר. אב-הסבא מסביר את כל הדרגות שבדמעות, ור' יעקב ליב, היהודי הפשוט, אינו יודע מכל הביאורים והסברי ההשכלה הללו ואומר בשפתו הפשוטה שאין הוא בוכה חלילה, ואם הוא כן בוכה, הרי אין זה שהוא בוכה, הוא רק מנגב את הלכלוך.

שתי הסיפורים אודות ר' יעקב ליב, דברי הסבא ודברי אבי - כל אלה סיפר לי המלמד שלי ר' ניסן.

מכל סיפור, גם מחסיד, יש ללמוד דרך בעבודה, מכל שכן שמסיפור של רבי צריכים ללמוד דרך סלולה בעבודה.

עד כמה העריכו רבותינו הקדושים, כ"ק אבותי נ"ע, גם את היהודי הפשוט ביותר, כל הנהגה טובה היתה אצלם מעין טהור של מעלות ישראל, והם התייחסו ליהודים הפשוטים ביותר באהבת ישראל בלתי מוגבלת.

(ספר השיחות ה'תשי"ג עמ' קע"ד)

